

गोसीखुर्द राष्ट्रीय प्रकल्प, ता. पवनी, जि.
भंडारा प्रकल्पाचे सुधारित जलनियोजन

महाराष्ट्र शासन

जलसंपदा विभाग

शासन निर्णय क्र. संकिर्ण-२०२६/६१ .प्र.क्र.२३/२०२६/मोप्र-२

मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२

दिनांक : ३० जानेवारी, २०२६

संदर्भ :-

१. शासन निर्णय, जलसंपदा विभाग, क्र. सुप्रमा २०२४/प्र.क्र.३४२/मोप्र.२, दि. २२/०५/२०२५.
२. विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ, नागपूर यांचे पत्र क्र. ६३३ / विपाविम / का.तां.१(१) / (धा.क्र. १३ / २०२६) / २०२५, दिनांक: २३/०१/२०२६

प्रस्तावना :-

गोसीखुर्द राष्ट्रीय प्रकल्प हा गोसीखुर्द गावाजवळ (ता. पवनी जि. भंडारा) वैनगंगा नदीवर बांधण्यात आलेला असून पूर्व विदर्भातील सर्वात मोठा बहु उद्देशिय प्रकल्प आहे. या प्रकल्पाद्वारे भंडारा, नागपूर व चंद्रपुर जिल्ह्यातील २,५९,५१२ हेक्टर सिंचन क्षमता निर्मिती होणार आहे. संदर्भ क्र. १ चे शासन निर्णय अन्वये गोसीखुर्द प्रकल्पास चतुर्थ सुधारीत प्रशासकीय मान्यता प्रदान केली आहे. त्यानुसार, गोसीखुर्द जलाशय (१५४०.१८ दलघमी) आणि आसोलामेंढा प्रकल्प (१२८.२८ दलघमी) मिळून एकूण १६६८.४६ दलघमी पाणी वापराचे नियोजन करण्यात आले आहे. त्यामध्ये एकूण सिंचन वापर १२३१.१६ दलघमी इतका असून, बिगरसिंचन (पिण्याचे व औद्योगिक) वापरासाठी १२४.१२ दलघमी आणि बाष्पीभवनासाठी ३१३.१७ दलघमी असे एकूण १६६८.४६ दलघमी पाणी मंजूर आहे.

संदर्भ क्र. २ अन्वये महामंडळाने गोसीखुर्द प्रकल्पाचे फेरजलनियोजन प्रस्ताव शासनास सादर केला आहे. त्यानुसार बुटीनाला प्रकल्पातून ५४.६२ दलघमी पाणी गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या उजव्या कालव्यात सा.क्र. ३५.१७ कि.मी. वर सोडणे तसेच हरणघाट (४१.५७ दलघमी), वाघोली बुटी (२४.४१ दलघमी) व बोरघाट (४४.०७ दलघमी) या उपसा सिंचन योजनांद्वारे आसोलामेंढा लाभक्षेत्रातील सिंचनाची पूर्तता करण्यात येणार असून या तांत्रिक फेरबदलामुळे गोसीखुर्द प्रकल्पस्थळी एकूण १६४.६७ दलघमी पाण्याची बचत होणार आहे. तसेच घोडाझरी उपसा सिंचन योजनेसाठी आवश्यक असलेले ७.५० दलघमी पाणी औद्योगिक वापरासाठीच्या शिल्लक कोट्यातून सिंचनासाठी वळवण्यास विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळाच्या नियामक मंडळाने दि. ०५/०८/२०२५ रोजी झालेल्या बैठकीत मान्यता दिली आहे.

अशा रीतीने गोसीखुर्द प्रकल्पात पाणी शिल्लक रहात असून सदर पाणी वैनगंगा-नळगंगा नदीजोड प्रकल्पासाठी उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टीने प्रकल्पाच्या पाणी वापराच्या फेरनियोजन प्रस्तावास शासनाची मान्यता देणेबाबत महामंडळाने विनंती केली आहे. या अनुषंगाने खालील प्रमाणे निर्णय शासनाने घेतला आहे -

शासन निर्णय

१. बुटी नाला प्रकल्पाद्वारे उपलब्ध होणारे ५४.६२ दलघमी पाणी गोसीखुर्द उजव्या कालव्यात सा.क्र. ३५.१७ कि.मी. वर फीड करणे तसेच हरणघाट, वाघोली बुटी व बोरघाट या उपसा सिंचन योजनांद्वारे आसोलामेंढा लाभक्षेत्रातील सिंचन पूर्तता करणे शक्य आहे. त्यामुळे सदर उपसा सिंचनाचे एकूण ११०.०५ दलघमी पाणी गोसीखुर्द प्रकल्पासाठी उपलब्ध होणार आहे.
२. सदर तांत्रिक फेरबदलांमुळे गोसीखुर्द प्रकल्पस्थळी १६४.६७ दलघमी पाण्याची बचत होत आहे. औद्योगिक कोट्यातून घोडाझरी उपसा सिंचन योजनेसाठी ७.५० दलघमी पाणी वळविणे शक्य आहे.
३. या सर्व बाबी विचारात घेऊन, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळाने सादर केलेल्या गोसीखुर्द राष्ट्रीय प्रकल्पाच्या फेर-जलनियोजन प्रस्तावास मान्यता देण्यात येत आहे. या बचतीमुळे उपलब्ध होणारे पाणी प्रामुख्याने वैनगंगा-नळगंगा नदीजोड प्रकल्पासाठी वापरण्यात यावे.
४. गोसीखुर्द राष्ट्रीय प्रकल्पाच्या पाणी वापराचे फेर जलनियोजन "परिशिष्ट-अ" नुसार राहील.
५. सदर फेर जल नियोजनानुसार राज्य जल आराखडाच्या पुढील आवृत्तीत सुधारणा करण्याची कार्यवाही महामंडळाने करावी.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक २०२६०१३०१३२४२२१९२७ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावांने.

(रोशन हटवार)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

सहपत्र- परिशिष्ट अ.

प्रत.

- १) मा. राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
- २) मा. मुख्यमंत्री महोदय यांचे प्रधान सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई.
- ३) मा. मंत्री (जलसंपदा), (विदर्भ, तापी व कोकण खोरे विकास महामंडळ), यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.

- ४) मा. विधानसभा/ विधानपरिषद सदस्य सर्व.
- ५) स्वीय सहाय्यक,अपर मुख्य सचिव (जंस) जलसंपदा विभाग, मंत्रालय , मुंबई.
- ६) सचिव (लाक्षेवि) जलसंपदा विभाग, मंत्रालय , मुंबई
- ७) सचिव (प्रकल्प समन्वय) जलसंपदा विभाग, मंत्रालय , मुंबई
- ८) कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ, नागपूर.
- ९) मुख्य अभियंता,गोसीखुर्द प्रकल्प , जलसंपदा विभाग, नागपूर.

सहपत्र - परिशिष्ट-अ

गोसीखुर्द राष्ट्रीय प्रकल्प, ता. पवनी, जि. भंडारा प्रकल्पाचे सुधारित जलनियोजन

(आकडे दलघमी मध्ये)

अ. क्र.	बाब	शासन निर्णय दि. २२.०५.२०२५ अन्वये गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या चतुर्थ सु. प्र. मा. नुसार प्रकल्पाचा मंजूर पाणीवापर					सुधारीत मंजूर पाणी वापर				
		सिंचन	पिण्यासाठी	औद्योगिक	बाष्पीभवन	एकूण	सिंचन	पिण्यासाठी	औद्योगिक	बाष्पीभवन	एकूण
अ	गोसीखुर्द:-										
१	गोसीखुर्द धरण	१११०.५९	१४.७१	१०८.९८	३०५.८९	१५४०.१८	९५३.४३	१४.७१	१०१.४८	३०५.८९	१३७५.५१
२	आसोलामेंढा धरण	१२०.५७	०.४३	०	७.२८	१२८.२८	१२०.५७	०.४३	०	७.२८	१२८.२८
३	बुटी नाला फीडर द्वारे						५४.६२				५४.६२
४	वाघोली बुटी उ.सि.यो.						२४.४१				२४.४१
५	हरनघाट उ.सि.यो.						४१.५७				४१.५७
६	बोरघाट उ.सि.यो.						४४.०७				४४.०७
	एकूण	१२३१.१६	१५.१४	१०८.९८	३१३.१७	१६६८.४६	१२३८.६६	१५.१४	१०१.४८	३१३.१७	१६६८.४६